

SREDNJEVEŠKA LJUBLJANA

Nova odkritja in novi pogledi na razcvet mesta

Več kot 1000 let stara lesena posoda spreminja pogled na čas nastanka srednjeveške Ljubljane, usnjarski izdelki vabijo v srednjeveško čevljarsko delavnico, grob ljubljanskega viteza razkriva podobe mestnega prestiža v času turških vpadov. Spoznajte nova odkritja iz središča Ljubljane in doživite zgodbe, ki so nastajale več kot 500 let.

Je bil srednji vek res tako temačen, kot si predstavljamo danes? Kdo je vladal mestu treh trgov, ki ga je obzidje združilo v eno srednjeveško mesto? Kako je mogoče, da obzidja niso načeli niti siloviti turški vpadi? Od kod sploh ime Ljubljana?

Pridite po odgovore na razstavo, ki bo odprta do maja 2018!

Mestni muzej Ljubljana

Gosposka 15, 1000 Ljubljana

Odprto: torek–nedelja: 10.00–18.00, četrtek, 10.00–21.00

Vstopnina: 6 € / znižana 4 €

Družinska vstopnina: 12 €

www.mgml.si

Razstavo so omogočili:

Mestna občina Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Medijski partnerji:

MESTNI MUZEJ LJUBLJANA
RAZSTAVA

SREDNJEVEŠKA

LJUBLJANA

15. 11. 2017 –
2. 5. 2018

Nagrobni spomenik veterana 15. Apolonove legije

LOKACIJA:

Ljubljana, Gosposvetska cesta

OBDOBJE:

Rimska doba

IZVAJALEC arheoloških raziskav:

Muzej in galerije mesta Ljubljane,
Arheološki raziskovalni konzorcij za
Ljubljano (ARKLJ)

Kulturnovarstveno soglasje:

62240-321/2017/2 z dne 7. 8. 2017

VODJA raziskav:

Martin Horvat, univ. dipl. arheol.

VODJA del:

Rene Masaryk, univ. dipl. arheol.

NADZORNIK raziskav:

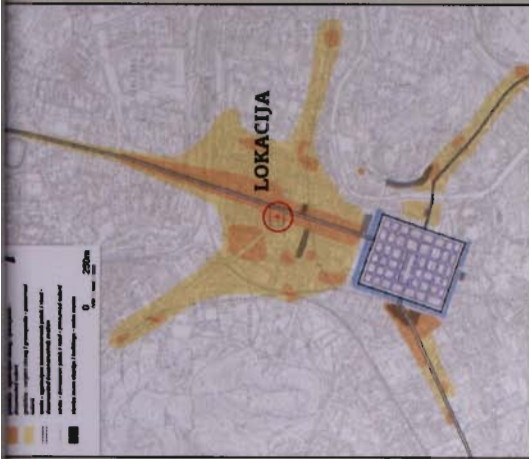
Mija Topličanec, univ. dipl. arheol.

ČAS raziskav:

2017–2018

RAZLOG za arheološke raziskave:

Rekonstrukcija javne gospodarske
infrastrukture in prenova
Gosposvetske ceste.

Pregledni načrt emonskih nekropol (1.–4. stoletje n.št.) z označenim območjem raziskave (prilagojeno po evidenci ZVKDS CPA; zasnova: dr. Andrej Gaspari; izvedba: Gregor Babič)

Produkcija: Muzej in galerije mesta Ljubljane

Avtorja: dr. Andrej Gaspari, Rene Masaryk,

dr. Igor Rižnar, Martin Horvat

Fotografije: Matija Lukič,

David Badovinac

Grafično oblikovanje:

Bojan Lazarevič, Agona Proars

Tisk: R-tisk

Ljubljana, 2018

Sestavite svojo knjigo arheoloških najdišč Ljubljane

Najdba z Gosposvetske ceste: Nagrobni spomenik veterana 15. Apolonove legije

Nova spoznanja o prvi generaciji naseljencev rimskega mesta Julija Emona

3D fotogrametrični digitalni model višine središnje in zadnje strani plošče (zdela: David Baumgartner)

Poznorimska faza grobišča na Gosposvetski cesti; stanje raziskav novembra 2017 (zasnava: Renée Masaryk; izvedba: Gregor Babič)

Pred prenovno komunalne infrastrukture ob ureditvi Gosposvetske ceste v Ljubljani je med avgustom in decembrom 2017 potekala prva faza predhodnih arheoloških raziskav. Izkopavanja je pod vodstvom Muzeja in galerij mesta Ljubljane (MGML) izvajal Arheološki raziskovalni konzorcij za Ljubljano (ARKLJ), ki ga sestavljajo predstavniki Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Inštituta za arheologijo ZRC SAZU, zavoda Skupina STIK ter podjetij Arhej, PJP in Er-Tac.

Raziskave so zajele del večjega poznorimskega grobišča na zahodnem delu današnje Ajdovščine. Posebnost tega dela severne emonske nekropole je skupina skeletnih pokopov v sarkofagih in zidanih grobnicah iz 4. stoletja, vkopanih na območju še ne docela pojasnjene grobne arhitekture, ki jo na robovih spremljajo številni preprosti sočasni pokopi v grobnih jamah. Takšna ureditev grobišča kaže na organizirano pokopavanje sorodstveno in socialno povezanih skupin emonskega prebivalstva; iz imen na nagrobnikih omenjenih oseb lahko sklepamo, da je šlo morda za pripadnike zgodnje-kriščanske skupnosti.

Kot pokrov ene od zidanih grobnic je bil sekundarno uporabljen nagrobni spomenik za veterana 15. Apolonove legije, ki so ga ob ponovni uporabi obrnili z napisno površino navzgor in prekrili z maltnim tlakom. Prvotno je nagrobnik verjetno

označeval enega od najstarejših rimskih grobov ob cesti iz Emone proti Atransu (Trojanam). Ob odkritju je bila plošča prelomljena v štiri večje dele. Stratigrafska situacija kaže, da je do razbitja pokrova grobnice prišlo že v antiki.

Nagrobna plošča je izdelana iz temno sivega apnenca, ima izravnano in zgolajeno sprednjo površino, zadnja stran pa je neobdelana. Na podlagi fosilnih ostankov iglokožcev in gastro-podov sklepamo, da gre za apnec z južnega roba Ljubljanskega barja. Plošča je visoka 101,5 cm in široka med 68 in 69 cm.

Sredinsko poravnan napis zavzema celotno širino plošče. Črke so pravilne in precej natančno in globoko klesane. Med besedami oziroma njihovimi okrajšavami so ponekod trikotna ločina znamenja. Oblika stele brez profilacije in okrasa ter oblikovanost in izvedba črk izdajajo zgodnje-cesarско starost spomenika in utemeljujejo mnenje, da gre za izdelek iz začetnega obdobja kamnoseške produkcije v Emoni.

Napis:

L(ucius) Obulsius, L(uci) filius
Camil(l)ija, Pisaur(o)
vet(eranus) leg(ionis) XV Ap(ollinaris)
annorum LX, t(estamento) fieri [i]usit]

Prevod:

Lucij Obulsij, Lucijev sin,
iz vullinoga okrožja Kamilija, doma iz Pizavra,
veteran petnajste Apolonove legije,
star 60 let, je z oporoko odločil postaviti
(ploščo).

Novoodkrita nagrobna plošča za Lucija Obulsija pomeni nov člen v korpusu spomenikov 15. legije, ki dokumentirajo zgodovino in delovanje enote na širokem prostoru med Luzitanijo na zahodu in Armenijo na vzhodu v kronološkem razponu med sredino 1. stoletja pr. n. št. in koncem 4. stoletja n. št. Z regionalnega vidika gre predvsem za pomembno dopolnitev epigrafske evidence o pripadnikih XV. legije Apollinaris v Emoni v začetku principata; ta sedaj obsega tri nagrobne spomenike veteranom, eno nagrobno stelo za aktivnega vojaka in posvetilo legijskega foruma (zastava, katarska, avtoritativna).

tiberijskega obdobja, prepoznavamo zlasti v njihni verjetni povezanosti z začetki pokopavanja ob cesti iz Emone proti severu, ki bi jih morda smeli umestiti že v čas pred dokončanjem gradnje mesta v letih 14/15 n. št. Preliminarna študija zaporedja, funkcije in zasnove ostankov vojaških objektov na levem bregu Ljubljani, ki časovno ustrezajo obstoju obeh taborov na vzhodu Grajskega griča, je namreč pokazala, da se tako orientacija mesta in potek njegovih glavnih ulic kot nadaljevanje kardia v državno cesto proti severu verjetno našlanjajo na predhodno vojaško infrastrukturo, vendar za zdaj ne ponujajo zadostne opore za nadgradnjo domnevno obstoječ trajnejšega tabora, ki bi ustrezal legijski castra hiberna, omenjeni v Tacitovem opisu upora panonskih legij.

Kronologija zgodnjih vojaških spomenikov iz Emone ne nasprotuje tezi, da so na njih dokumentirani pripadniki 15. in 8. legije, ki so služili v enotah in oddelkih ilirske armade, ki so v obdobju med panonskimi vojnami (14–9 pr. n. št.) in obdobju ob Avgustovi smrti (14 n. št.) opravljali naloge v Ljubljanskih vratih, in pri tem umrli, ali pa so se v tem prostoru naselili še v času gradnje mesta na levem bregu Ljubljane ali neposredno po njenem dokončanju, ne glede na to, ali se je to zgodilo v okviru nove dedukcije, okrepitve že obstoječe skupnosti rimskih državljanov ali individualnih odločitev.

Po eni od mogočih razlag poteka življenja L. Obulsija je ta vsaj del svojega življenja po odpustu preživel v bližini svoje nekdanje enote v obtaborskem vicusu, verjetno doživel dograditev nove mestne naselbine, morda v njej celo prebival in se dal končno pokopati na njeni severni nekropoli. Predlagani datacija in lokacija pokopa podpirata domnevo o pripadnosti L. Obulsija prvi generaciji naseljencev in posredno utrjujeja veljavnost sklepanja o tesni povezavi med vzpostavitvijo in začetkom delovanja urbanih funkcij na novi lokaciji Emone ter dodelitvijo statusa oziroma dedukcije kolonije, ki jo je spremljala naselitev veteranov in civilistov kot konstitutivnega elementa nove ustanove.

dr. Andrej Gaspari, strokovni svetovalec
terenskih raziskav, Univerza v Ljubljani,
Filozofska fakulteta, Oddelek za arheologijo
Renée Masaryk, vodja terenskih raziskav

